

Ekonomická situace domácností: - pracovní podmínky

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.

Workshop *Současná česká rodina*, MPSV, 8. 12. 2023

Sylva Höhne

Ekonomické podmínky domácností

Obsah souhrnné výzkumné zprávy

Úvodní sociálně-ekonomický kontext

1. Data a metodologie

2. Ekonomická aktivita a pracovní podmínky

2.1 Sociálně-ekonomické postavení mužů a žen

2.2 Pracovní podmínky

2.2.1 Základní charakteristiky pracovního postavení

2.2.2 Pracovní doba

2.2.3 Subjektivní hodnocení pracovních podmínek

2.3 Další vybrané souvislosti s pracovní situací

3. Finanční a materiální situace domácností

3.1 Příjmy domácnosti a jejich struktura

3.2 Materiální a sociální deprivace

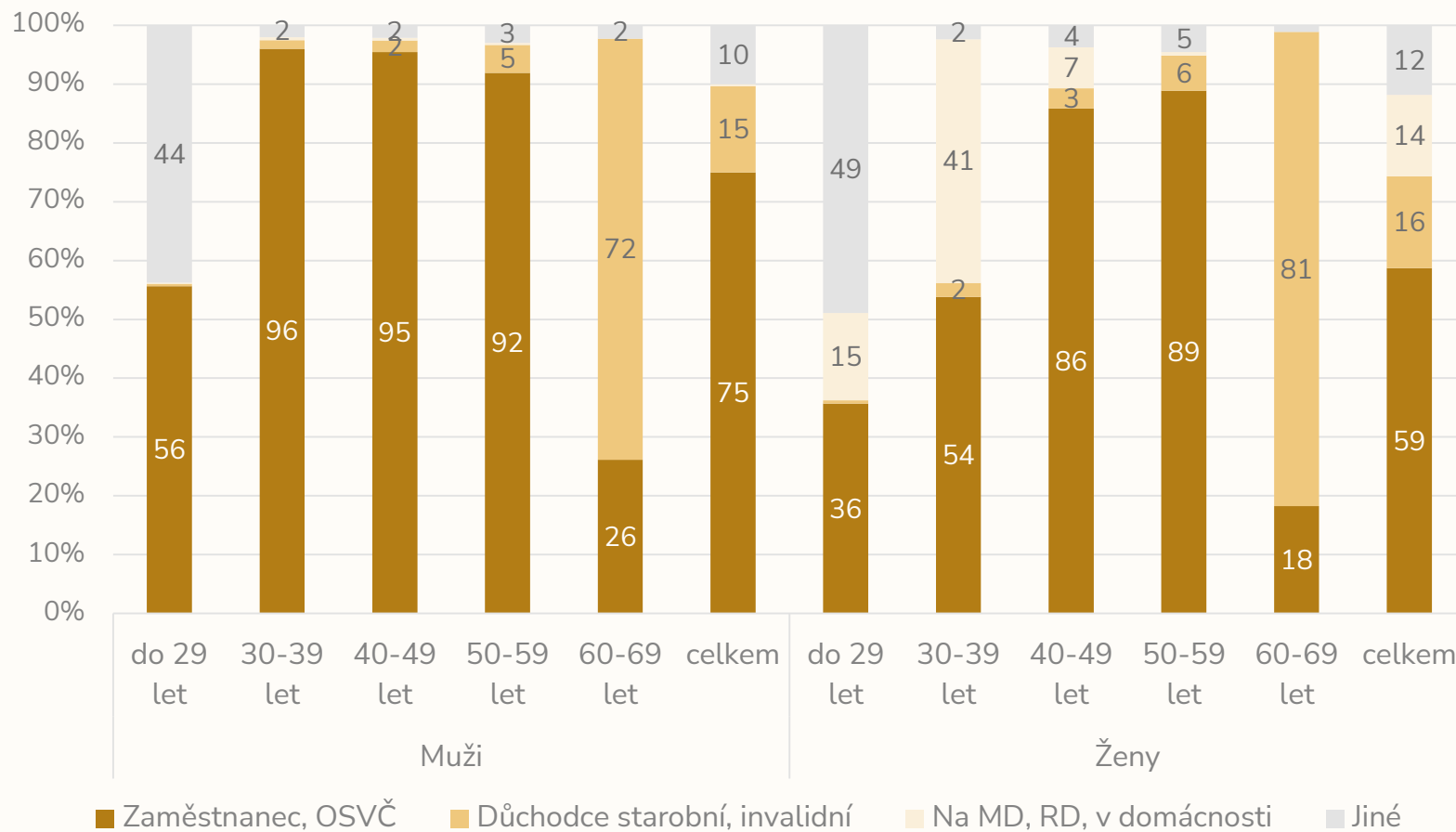
3.3 Majetek a dary

3.4 Bydlení

Shrnutí a doporučení

Hlavní sociálně-ekonomické postavení respondenta

Dle pohlaví a věku (v %)

Zdroj: Současná česká rodina 2020–2022

Výdělečná činnost respondenta dle jím deklarovaného ekonomického postavení (v %)

Sociálně-ekonomické postavení respondenta	Výdělečná činnost respondenta		
	Ano, výdělečně činný	Ne, ale hledající práci	Ne a nehledající práci
Zaměstnanec	98,0	0,4	1,6
Osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ)	97,6	1,1	1,4
Nezaměstnaný	10,5	72,4	17,1
Starobní, invalidní důchodce	32,5	5,4	62,1
Mateřská/rodičovská dovolená, v domácnosti	23,0	11,2	65,8
Student	52,9	12,2	34,9
Jiné	63,4	12,2	24,4

Zdroj: Současná česká rodina 2020–2022

Výdělečná činnost respondenta (a partnera) dle typu domácnosti (v %)

Výdělečná činnost respondenta				
Typ domácnosti	ano, výdělečně činný	ne, ale hledající práci	ne a nehledající práci	celkem
Single žijící sám, do 39 let	77,8	7,3	14,9	100,0
Single žijící sám, 40-59 let	83,6	7,9	8,5	100,0
Single žijící sám, 60-69 let	51,9	7,6	40,5	100,0
Single žijící s rodiči a/nebo sourozenci	66,3	10,3	23,4	100,0
Sólo rodič s nezaopatřenými dětmi	87,4	5,3	7,4	100,0
Sólo rodič se zaopatřenými dětmi	81,0	6,1	12,9	100,0

Výdělečná činnost partnerů				
Typ domácnosti	oba	pouze jeden z nich	žádný z nich	celkem
Bezdětný pár, R do 39 let	81,4	17,3	1,3	100,0
Bezdětný pár, R 40-59 let	81,1	18,6	0,3	100,0
Bezdětný pár, R 60-69 let	23,4	28,2	48,4	100,0
Pár s nezaopatřenými dětmi	69,3	29,0	1,7	100,0
Pár se zaopatřenými dětmi	62,3	24,3	13,4	100,0

Zdroj: Současná česká rodina 2020–2022

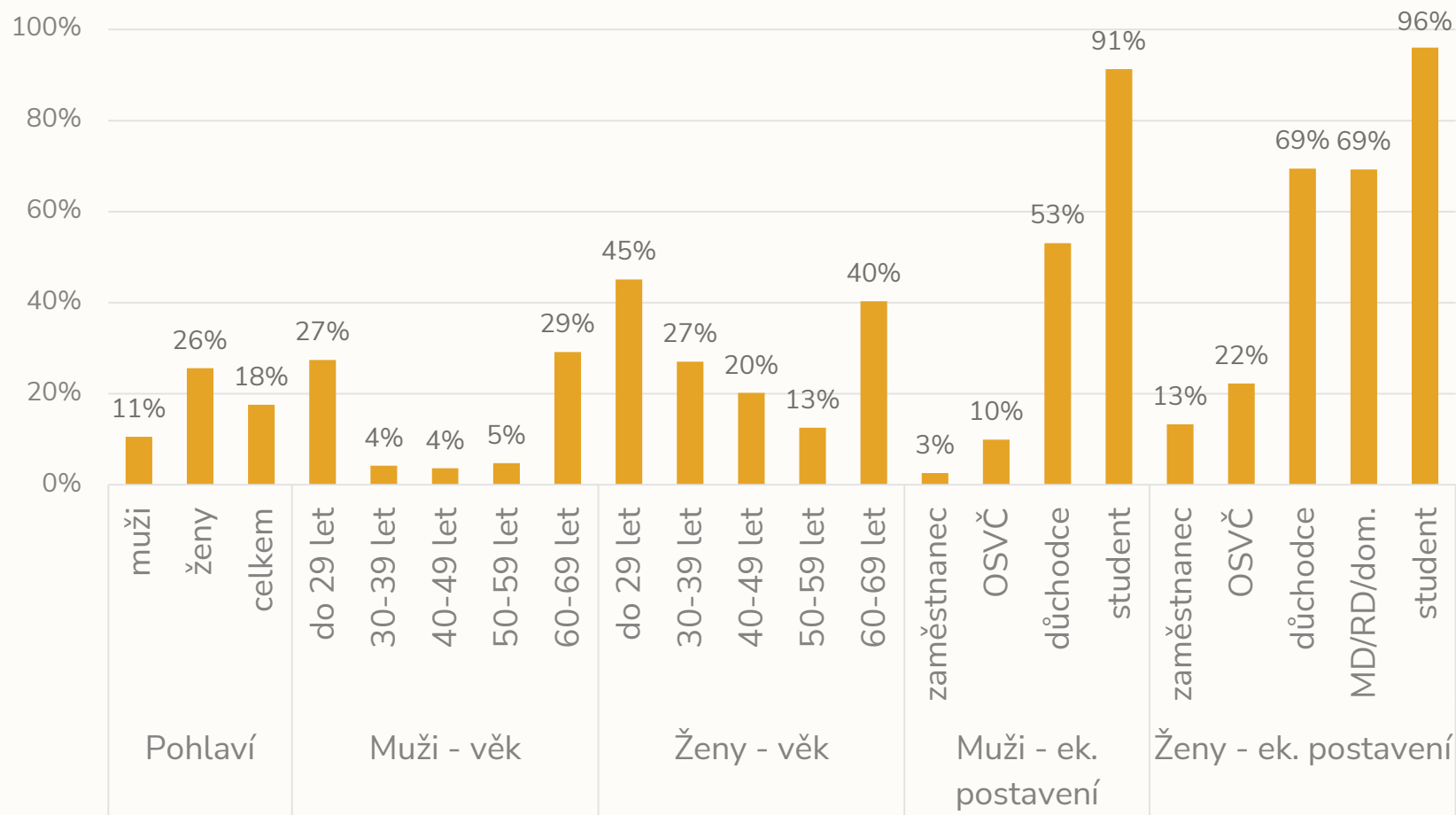
Pracovní podmínky

výdělečně činných osob (3/4 respondentů)

- Muži jsou ve vedoucích pozicích častěji než ženy (nějaké podřízené má téměř polovina mužů, ale „jen“ třetina žen).
- Třetina výdělečně činných osob pracuje ve veřejném či státním sektoru, necelé dvě třetiny v sektoru soukromém.
- Na dobu neurčitou má pracovní poměr vázáno 86 % zaměstnanců, pevně daný konec smlouvy (na dobu určitou) se týká 13 %.
- Pracovní kontrakty uzavřené prostřednictvím dohod o provedení práce (DPP) či dohod o pracovní činnosti (DPČ) jsou využívány až dvěma třetinami studentů a každou třetí ženou na rodičovské dovolené nebo důchodcem ve starobním či invalidním důchodu. Nezanedbatelné jsou ale také podíly těchto osob, jež vykonávají svou práci zcela bez jakéhokoliv písemného ujednání (8 %, resp. 20 % a 13 %).

Pracovní doba – délka úvazku

Respondenti pracující na částečný úvazek, dle vybraných charakteristik (v %)

Zdroj: Současná česká rodina 2020–2022

Pracovní doba I.

stanovení, počet hodin, flexibilita

- Přibližně každý druhý pracující má firmou danou pracovní dobu, ale s možností ji v určitých mezích upravit. Každému třetímu firma pracovní dobu určuje bez možnosti jakýchkoliv změn. Ve zbývajících 15 % případů si pracovník sám rozhoduje o tom, kdy bude pracovat, protože pracovní doba není nijak stanovena.
- Čtyřicetihodinová pracovní doba je typická pro zaměstnance (36 %), vysokému podílu zaměstnaných mužů i žen (48 %, resp. 35 %) ale jejich práce zabere ještě více času.
- Polovina pracujících (52 %) má pevně stanovený začátek a konec své pracovní doby. Časová flexibilita mužů je v tomto ohledu oproti ženám mnohem vyšší.
- Téměř tři čtvrtiny (72 %) pracujících mají možnost požádat zaměstnavatele o individuální úpravu pracovní doby podloženou osobními důvody.

Pracovní doba II.

práce doma, ve večerních/nočních hodinách, o víkendech

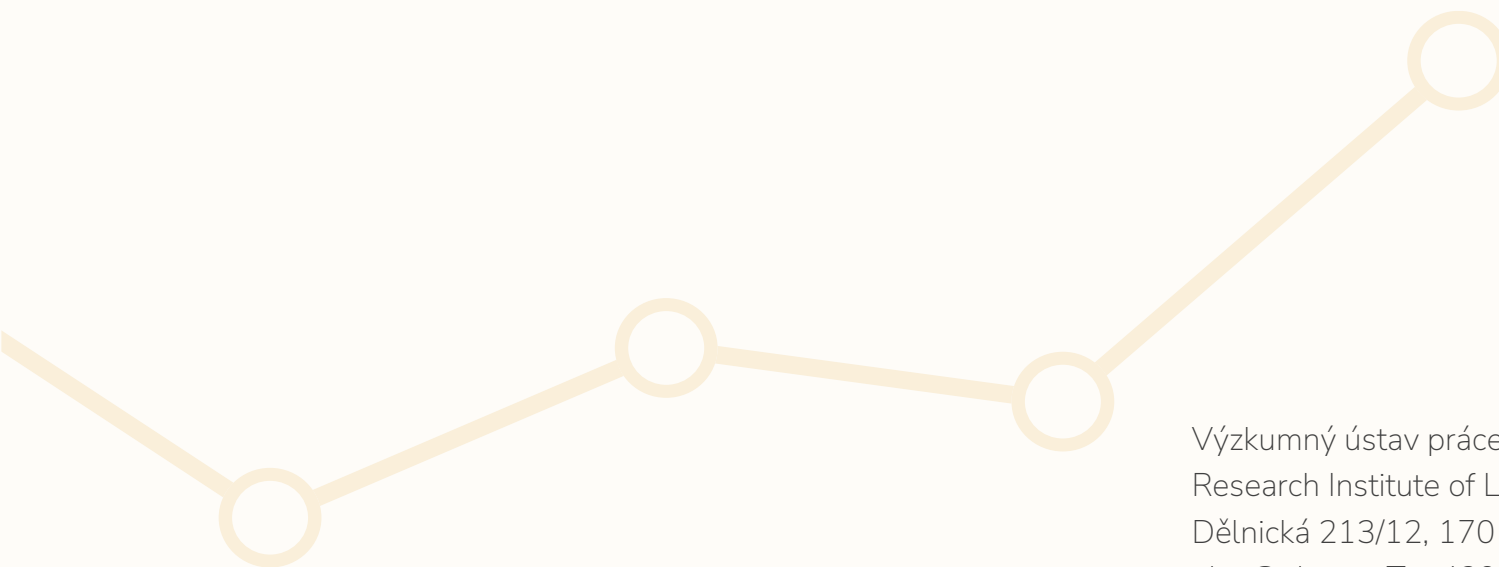
- Možnost pracovat z domova (např. s využitím počítače, internetu) má ve svém zaměstnání či podnikání přibližně každý druhý výdělečně činný.
- Alespoň jednou týdně se doma „za obvyklých okolností“ věnovalo pracovním povinnostem sedm z deseti pracujících.
- Ve večerních nebo nočních hodinách pracují po dobu dvou nebo více hodin „za obvyklých okolností“ dvě pětiny osob.
- Práci o sobotách a nedělích se „za obvyklých okolností“ věnuje 53 % výdělečně činných osob.

Shrnutí, doporučení

- Krátkodobé pracovní smlouvy a dohody, ale i práce na částečný úvazek jsou využívány hlavně přivydělávajícími si studenty, důchodci a matkami na rodičovské dovolené. V řadě případů ale tito pracují zcela bez písemné smlouvy či dohody, což může mít negativní důsledky na právní záruky výdělku, pracovních podmínek apod. O výnosy pak přichází i stát a je tedy žádoucí takové ilegální formy práce omezovat.
- Podpora zkrácených úvazků a flexibility pracovní doby (možnost volby začátku a konce pracovní doby, příp. individuální úpravy z osobních důvodů), která by přispěla k lepšímu sladování osobních či rodinných a pracovních závazků. Prostor pro zvýšení této flexibility existuje hlavně ve veřejném sektoru.
- Výsledky výzkumu poukázaly na poměrně vysoké časové zatížení, které je spojeno s výdělečnou činností, a to jak ve formě přesčasové práce či práce v nestandardní pracovní době. Vystávají tak rizika pracovního přetížení, nedostatku času na odpočinek nebo na osobní a rodinné vztahy, což by mohlo ústít v jejich narušení, ve zdravotní potíže apod. a zvýšit tak nároky na potřebné navazující odborné služby.

Děkuji za pozornost!

sylva.hohne@rilsa.cz

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.
Research Institute of Labour and Social Affairs
Dělnická 213/12, 170 00 Praha 7
rilsa@rilsa.cz, T: +420 211 152 711
www.rilsa.cz